

БРОЈ 10 ЛЕПТА

НАРОД

Рукописи се не враћају.

Огласи и белешке наплаћују се по погодби.

Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Главни уредник
ДРАГ. С. ГОГИЋ

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампариа се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник
КРСТА Ђ. МИЉЕТИЋ

ФРАН СУПИЛО

Није дочекао да види плодове свог дугог и преданог рада на југословенској идеји још један од њених најистакнутијих поборника. На помолу њеног остварења умро је у Лондону Фран Супило.

Име Супилово тесно је везано за историју југословенског покрета у Аустро-Угарској и за политичку борбу у Далмацији. Он је сарађивао на доношењу Ријечке Резолуције, којом је учвршћена српско-хрватска коалиција и у тој средини био је присталица крајњег радикализма, што је доводило до тактичког размимоилажења са одмеренијим елементима.

У Фријунговом процесу Супило је био принуђен, из најплеменитијих побуда, да привремено иступи из српско-хрватске коалиције. Сведок Хлумецки је читао на претресу једно његово писмо, које би, онако како је прочитано, политички компромитовало коалицију. Из писма су биле избачене две три реченице, које му дају потпуно други облик. Супило је успео да се потпуно оправда на суду, али за то време претресања и доказивања, иступио је из коалиције.

Главни рад Франа Супила било је новинарство. Он је годинама сарађивао и уређивао више листова у Далмацији, док није створио свој лист »Ријечки Нови Лист«, коме је био уредник до краја. То је био озбиљан, слободоуман лист и уживао је врло леп углед у Југословенству.

На дан предаје аустројског ултиматума Србији, Супило је са Ријеке избегао у Италију, после у Швајцарску и најзад у Лондон, где је постао члан Југословенског Одбора. Доцније је из њега иступио нешто због слабог здравља, а нешто и са разлика у неким гледиштима са осталим члановима Одбора. Али је зато он ипак био активан радник на пропаганди за југословенско уједињење и кад је објављена Крфска Декларација, он се са њом солидарисао, објашња-

вајући је и слажући се са њом, у разним европским листовима.

Истина је, да је Фран Супило, због свог крајњег радикализма често одступао од своје средине, али никада и ни у једној прилици не само није био компромитован, већ је и тада када је радио одвојен, у начелу радио оно исто што и остали потиштени родољуби. По томе је он једна од најмаркантнијих фигура у нашој најновијој националној историји.

ЗВЕЗДИЦЕ

Франо, Франко, Фрањо, Фран...

И сви кажемо, да је Супило био наш истакнут политички радник!

Гаргантуа

КРАТКЕ ДЕПЕШЕ

Цирих. — Јављају, да ће се ускоро у Немачкој ретирати све месингане ручице на бравама са врата и прозора.

Женева. — Порта је конфисковала све капитале, који припадају поданицима Споразума, и спрема се такође да присвоји и сва грчка имања у Турској.

Атиња. — Званично се јавља, да су Немци и Бугари продужили одвођење грчког живља из источне Македоније. У округу Кавале није остало више од 15.000 Грка. Сва лица од 15 до 50 година одведена су у унутрашњост Турске.

ПОУЗДАЊЕ

Париз, 16 септ.

Г. Керенски, у једном интервјуу у »Фигаро« изјавио је, да ће се Русији брзо подићи и да француско јавно мишљење не треба да се узнемирава. »Наши савезници треба да виде да ми држимо према себи снагу Централних Сила и да се ми надамо, да ћемо је победити и поред њиховог јаког притиска. Нико у Русији не би дао свој потпис на акт о засебном миру.«

ЗЛОЧИН И КАЗНА

Атина, 16 септ.

Краљевски комесар, у току јучерашње седнице Ратног Савета, изјавио је, да ће кроз неколико дана изнети многе појединости о децем-

барским догађајима у Атини.

Дукиса, председника Епистрата и Бурзиса, подпредседника, осудио је Ратни Суд, првог на 6 година заточења, а другог на 5 година.

ИЗ ЗЕМЉЕ ГЛАДИ

Берн, 16 септ.

По једној депеши, која је стигла из Беча исхрана у Аустрији описује се као права трагедија.

Посланик Палме предао је бироу за исхрану у Бечу један мемоар о економској ситуацији у пределу Еригебирге. Тамо нема ни поврха ни воћа ових последњих недеља а карте за хлеб и за брашно бескорисне су: нема ни хлеба ни брашна.

У општинама Пресниц, Смеделберг, Купферберг, Пфајл Соргентал и Христопхаммер становништво само три пут недељно ложи ватру, да спреми нешто бедног оброка.

Болесника има врло много. Морталитет се повећао са 130 на сто, према последњој години из времена мира. Општа је храна куванна трава.

Овакав начин исхране учинио је, да у Царингеру, од 1200 становника има око 200 тешко оболелих од стомачних заразних болести, а у Абеталу и Салмталу 5-600.

У истој тој депети каже се, да у заробљеничким логорима код Лебринга, близу Граца, већ седам месеца не даје већ заробљеницима. Заробљеници иду без кошуље и у ритама.

ГРАЂЕЊЕ БРОДОВА

Лондон, 16. септ.

Из Вашингтона телеграфичу: Друштво »Шипинг Борд« донело је одлуку, да се одмах предузме грађење великих и брзих лађа од челика. Дрвене лађе, које су већ поручене, употребити се за обалску трговачку службу, како би челични бродови могли у будуће да врше трансатлантску службу.

БРИТАНСКИ УСПЕСИ

Лондон, 16 септ.

Дописник »Морнинг Поста« са фронта истиче храброст и издржљивост британских трупа у току битке код пута за Менен. Непријатељ се напрезао свим силама, да задржи висове, који се дижу даље од Ипра. Падине тих брежуљака покривене су немачким лешевима.

Енглези су заузели све делове линије на о-

вине сектору и остали су господари заузетог терена.

Заузимањем ових положаја, ми имамо осматрачнице над широким делом непријатељског терена. Са узвишице Хамлетове Куле слободан нам је видик до Зандборда, а даље на север доминирамо пределом између Беслера и Гелувелта.

ПРОГЛАСИ ИЛИ БОМБЕ

Лондон, 16 септ.

Сазнаје се, да су Немци, пред свој последњи ваздушни лет над Енглеском, спремали нарочите прогласе, који су садржали ноту упућену Папи о стању у Русији. Ти су прогласи требали да буду бачени са аероплана, како би их читало енглеско становништво. Ово је био пројекат фон Турпица, који је тврдо веровао да ће ови прогласи поколебати морал код Енглеца. Томе пројекту одлучно је био противан Др. Михаелис из кога је био и Кајзер. И тако су, приликом последњег летења над Енглеском, немачки авијатичари бацали бомбе у место прогласа.

У БУГАРСКИМ РУКАМА

Лион, 15. септ.

Пре неки дан је стигао један контингент од 300 српских, 30 енглеских и 19 француских војника, међу којима је и један поручник.

»Они долазе директно из Софије, одакле су се кренули 5 августа. Ово је први пут да нам се враћају заробљеници из Бугарске. Ја сам се разговарао са неколицином од ових заробљеника. Сви се гнушају бруталних бугарских поступака њихове нечовечности. За-

робљенике Бугари туку моткама из простог уживања у злостављању. Заробљеници су смештени по малим колебама, покривеним сламом, у којима људи немају места да легну ради одмора, већ спавају седећи, трпећи тако ужасне муке. Бугарски војници који чувају стражу сурови су према заробљеницима; храна је бедна и недовољна.

По неки пут Бугари су саопштавали заробљеницима новости из рата. Увек, кад је била по која неповољна вест за централне силе, заробљеници су то знали по својим чуварима, који су тада према њима бивали два пута бруталнији но обично.«

ПРЕД НЕСРЕЋОМ

Лондон, 16 септ.

Г. Лојд Џорџ јуче је дао ову изјаву:

»Сазнаје се, да је Немачка, занесена првим успехом на фронту код Риге, променила тон у својој ноти упућеној Папи. То је за нас велика срећа, јер ћемо моћи, на тај начин, све више да консолидујемо наш савез. Ми врло добро знамо, да Немачка неће никада отворено изаћи са својим циљевима рата. И најмањи успех немачке војске занесе пангерманисте, који сањају о великим победама. Из садашње ситуације видимо, да Споразум иде ка победи и да ће Немачка фатално завршити. Савезници Немачке слуте њену скору пропаст. Аустрија тера Немачку да престане. Врло је тешко веровати, да ће централне државе моћи издржати у рату још једну годину, а да их не снађе ова несрећа.

Важност авијатике

Питање о трговачким транспортима и о приватном саобраћају ваздушним путем почиње озбиљно да се расправља. На скорашњем конгресу Аеронаутичког Друштва, одржаног у Лондону, изнето је мишљење, да ће превоз путем аероплана, на линији Париз-Лондон, бити бескрајно бржи и бољи него пут морем, и да ће ваздушна поштанска служба бити куд и камо јефтинија него досадања.

И, једнога дана, можда брже него што ико мисли, постаће сасвим обична ствар путовање аеропланом и имаћемо модерног путника, који на каквој аеропланској станици у Паризу или у Београду узима карту за цео свет. Са све че-

тири стране света стичу се транспорти и путници, свршавају се послови брже него што се сањати могло, саобраћај за поједине ствари иде муњеватом брзином и целокупна трговина и радиност добијају потпуно нов карактер.

У Италији, где се ове ствари узимају из дана у дан све озбиљније, основано је, уз припомоћ великих банака, Друштво за ваздушне транспорте.

Да је замена сувоземних путова са путовима ваздушним ствар сутрашњице, то је врло лако могућно и врло вероватно. Силан напредак и полет ратне авијатике ово најбоље показује.

Огромна важност авијатике, која се данас нарочито и го-

тово једино показује само у рату, расте из дана у дан. Генерал Морени, командант италијанске авијатике, чак је и ово изјавио: «Тврдо верујем, да ће се рат одлучити у ваздуху.» Они који су се некада овој изјави смејали, данас би се можда и предомислили да ли да се понова насмеју. Авијатика је у истини у рату већ добила врло озбиљну улогу. Извиђање и снимање непријатељских положаја, реглажа ватре далеко метних топова, пратња пешадије, гоњење непријатељских авиона, све су то ствари врло озбиљне и врло познате.

Сем тога, аероплани, наоружани великом количином експлозива, залазе дубоко у непријатељску област и преносе рат и на позадину. Они бомбардују слагалишта, путове, логоре и кантонмане, села и вароши. Појављују се свуда, и то и дану и ноћу.

До пред сам овај рат, није се могло ни замислити шта су све у стању аероплани да учине, и исто тако није се могло претпоставити колики ће се напредак учинити у току рата у стварању нових типова аероплана и у опште у њиховој конструкцији и фабрицији.

Методи рата толико су се изменили, да су аероплани већ неколико пута у последњим борбама вршили, из непосредне близине, веома озбиљне нападе на пешадију.

Све то показује, да се улога аероплана у рату све више шири и сваки дан постаје све већа. По таком развоју ствари судећи, може човек слободно да каже, да ће аероплани, за најкраће време, добити исто тако важну улогу у трговини и у обичном саобраћају.

ДУБОКА МРЖЊА

Париз, 15. септ.

Из Јаша јављају Балканској Агенцији:

На сектору код Серета десио се један случај, по коме се може судити о смртној мрж-

њи између Чеха и Немаца.

Један батаљон руских трупа, који је састављен од заробљеника Чеха, Немци су опколили далеко надмоћнијом снагом. После страшне борбе, један део Чеха успео је да се извуче, а остатак је заробљен. Аустро-Немци су на месту обесили све заробљене Чехе и Словачке. Чешки официри разнели су себи главу револвером.

После неколико сати, Чеси су добили појачања и једним силним противнападом, повратили су изгубљени положај, заробивши око стотину Немаца. Пошто су их натерали, да сами скину обешене, обесили су их на исте замке.

СТАЊЕ У РАЈХСТАГУ

Цирих, 16 септ.

Од како је Рајхстаг отворен, политичко врење у Берлину поново је отпочело. Национално либерална странка, како изгледа, почела је да се цепа, и њено првобитно одушевљење за мир не постоји више код свију, од како су интервенисали немачки велики индустријалци, да се не може закључити мир без анексија и оштета. Тако ће блок, који је чинио већину, бити умањен. Међутим је ипак извесно, да ће он поново предузети озбиљну борбу, да се дође до парламентарности у Немачкој. Према овоме, положај канцелара Михаелса још је увек уздржан.

ПРЕВАРА У БРЕСЛАВИ

Женева, 15 септ.

У Бреслави је избио један велики скандал. Жена једног општинског чиновника ухапшена је због више превара. Код ње је нађено око пола милиона марака у злату и новчаницама, а укупна превара прелази преко милиона. Међу преваренима има један певач из бреславске опере, који је оштећен са 50.000 марака. После истраге ухапшен је и муж ове жене.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ФРАНЦУСКИ КОМИНИКЕ

Преко ноћ била је живља акција на највећем делу фронта. Немци су извршили серију испада на фронту Ене у области Пантеона, у области јужно од Еле и северо источно од Курси. Сви су ти исподи одбијени француском ватром. У Аргоњи, код Фур де Парв, затим северо источно од Таира и западно од Наварена, Немци су извршили три узастопна напада на француске положаје, али их је ватра француске артиљерије и пешадије зауставила и спречила да дођу до француских линија, наневши им тешке губитке. Јака артиљеријска акција на десној обали Мезе, нарочито у пределу коте 344.

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Јуче, пред вече, нов непријатељски противнапад на наше положа-

100 војника. Једно веће непријатељско одељење, које је покушало да се приближи јутрос нашим линијама, источно од шуме Полигон, дочекано је нашом артиљеријском, митраљеском и пушчаном ватром. Много је Немаца погинуло, а остатак је заробљен. У току ноћи једно наше митраљеско одељење изненадило је једно непријатељско митраљеско одељење, и пошто је побиле и заробило већи део, запленило је његове митраљезе. Наша је артиљерија била активна и вршила бомбардовање с успехом. На осталом делу фронта ништа важно.

У ваздушним борбама оборено је 6 немачких аероплана, а 3 су натерана да се спусте. Осим овога, један аероплан оборила је наша пешадија. Једног нашег апарата нема.

РУМУНСКИ КОМИНИКЕ

Извештај од 14 септ. — Мир дан на целом фронту. Артиљеријско бомбардовање и пушкарање на разним секторима.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

Прошле ноћи једна наша авијатичарска ескадрила бомбардовала је поморски утврђени центар код Пуља и сурмаренски арсенал код Оливи.

У РУСИЈИ

Петроград, 16 септ.

Вративши се са фронта код Риге, Керенски је изјавио дописнику »Тана«:

»Републиканска руска војска налази се на своме месту; необичном брзином врши се њена реорганизација. На фронту је ситуација одлична, наше су трупе одбиле све непријатељске нападе. Ред је повраћен у целој Русији, захваљујући ревности и преданости наших Козака.

У унутрашњости земље, где су максималисте терорисали становништво, сад влада потпун мир.

ЧУДНЕ ПОЈАВЕ

Женева, 16 септ.

»Журнал де Женев« публикује петаче о састанку одржаном у Бечу, о коме се до данас није ни једна реч чула. Међу личностима, које су учествовале на томе састанку, били су кнез Карл Ауерсберг, кнез од Турна и Таксиса, граф Менсдорф, професор Ламаш и Елснер, председник Касадије, Ферстер, професор минхенског универзитета, који је познат као непријатељ садашње немачке владе, био је такође присутан и први је узео реч. Он је одмах истакао потребу да се мир закључи. По том је, оштрим речима, напао пруску доктрину о праву силе и нагласио, да су оне силе, које су отпочеле рат, дужне да га што пре окончају.

Редлих, члан Рајхсрата, о-

држао је такође један врло језгровит говор о истој теми. Само што се он није задржао једино на међународну ситуацију, него је открио и све грешке које је Аустрија починила у унутрашњој политици. Нарочито је нападао владу због смртне пресуде, изречене над Крамаржом, као и, због других пресуда, које су довесене за политичке кривце у време рата. Ове пресуде назвао је Редлих правим скандалима судства.

Пошто су завршили своје говоре и остали говорници, скуп је усвојио резолуцију, којом се тражи од аустријске владе, да одмах предузме мере за закључења мира.

Значајно је, да је на овом састанку учествовао и професор Ферстер, кога у Немачкој не трпе, и који је због тога морао да бежи из Минхена и да се настани у Цирих. Његово учешће на тој конференцији изазвало је у Берлину читаву узбуну, тако да је војна цензура у Аустрији најстрожије забранила листовима да ма шта доносе о тој конференцији. Немачки амбасадор у Бечу чак је протестовао због присуства Ферстеровог у Аустрији, изјављујући, да аустријске власти нису никако требале да му дозволе да пређе границу.

Берлин је највише увредило то, што су два угледна Аустријца, као што су професор Ламаш и посланик Редлих, свесрдно примили Ферстера и изјавили, да се слажу с његовим погледима. Исто тако и што су кнез од Аурсберга и кнез од Турна и Таксиса саслушали без протеста Ферстеров говор.

ИЗБОРИ У ШВЕДСКОЈ

Штокхолм, 15 септ.

На овдашњим изборима добила је Брантингова социјалистичка група 76 мандата, а група Цимервалђана свега 12. Вођ Цимервалђана, Хокганг, није овога пута изабран. За Брантинга овакав резултат значи велика победа. У пркос намере, да се кабинет Шварца Лидмана одржи на власти до јануара идуче године, када ће се парламенат састати, опште је мишљење, да промена владе мора наступити у најкраћем року.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ПЕТРОГРАД. — Живот у Петрограду постао је потпуно нормалан. Трговине, банке, све школе у пуном су току рада, а сви листови излазе редовно.

Снабдевање је врло правилно; нарочито се војска добро снабдева.

ЖЕНЕВА. — У Женеви је откривена велика шпијунска афера, за рачун Немачке. Јуче је полиција притворила 18 лица.

ВАШИНГТОН. — У једном извештају Шипинг Борда каже се, да ће трговачка флота Сједињених Држава коњем 1918 године имати око 160 лађа само за трансатлантску службу, у износу од 9 милиона и двеста хиљада тона.

ПАРИЗ. — Чувени француски сликар, Едгар Дега, умро је синоћ у 83 години. Нај

важније његове слике налазе се у музеима париским, у Лувру и у Луксембургу.

ЦИРИХ. — Аустријски католици прекјуче су у Пешти организовали манифестације у корист мира.

ЦИРИХ. — Због оскудице у хартији неколико берлинских и саксонских листова престали су да излазе.

ЛОНДОН. — Уругвај ће сазвати парламент крајем ове недеље и предложиће прекид односа са Немачком.

ЛОНДОН. — Дописник »Дејли Мела« телеграфички: наша победа је потпуна. Бетонска одбана непријатеља је срушена и непријатељ је тучен. Он је напустио важне, животне положаје, оставио заробљеника и претрпео тешке губитке у мртвима.

ЦИРИХ. — Кнез Биллов говори о скором миру и изјављује, да је Немачка готова да напусти Белгију.

ВАШИНГТОН. — Поручник Реснати, летео је часовима на биплану Капроли, од 450 коњских снага, носећи на њему 10 лица.

ПАРИЗ. — Јављају из Рима да у Ватикану влада велика утученост због тога, што у одговорима централних сила нема ничега прецизнога односно Белгије и других окупираних територија.

ЦИРИХ. — Кајзер је предузео пут у Румунију и нади да ће моћи да преговара о засебном миру са Румунијом и у Бугарској је покушао да ограничи бугарске захтеве.

ЛОНДОН. — Џорџ Стивенс, аписки дописник »Дејли Телеграф« погинуо је од последњег бомбардовања са аероплана.

ЛОНДОН. — Министар војни изјавио је: »У немачком званичном коминикеу од 14 Лудендорф јавља, да су британске трупе добиле мање терена 13 него 7 септембра. То је потпуно тачно. Трупе које су нападале та два дана, постигле су све што су имале за задатак. Ти су задаци били мањи 13 него 7. Лудендорф описује битку која се водила код Зонебека и код Гелувелта. Али у том извештају он неће да каже, да су Немци изгубили Зонебек а са усхићењем истиче, да они још држе Гелувелт, који до сада и није био енглески објектив.«

ЛОНДОН. — Лојд Џорџ и генерал Робертсон и председник француске владе Пенлеве, посетили су западни фронт и имали дуг састанак са Сир Дуглас Хејгом.

СРПСКИ ЗВАНИЧАН ИЗВЕШТАЈ

15. септ. — Сем повремених обостране пешадијске и артиљеријске ватре, ништа значајније.

МАЛИ ОГЛАСИ

ЧИСТА КАФА. Радња Арона Перирјани — Ваљевца, преко пута Орозди Бак, ул. Ипњатијева Бр. 11, препоручује српској војсци чисту млевену кафу са гаранцијом, у кутијама од 250 гр. 500 гр. и 1 киле, са умереном ценом. Има у стоваришту и немлевене. 1—3

Др. Алберт Гатенџо, париски зубни лекар са 18 година искуства лечи уста за 4 до 5 дана завршен рад. Вади зубе без икаквих болова. — Егнатијева ул. 339 12—12